

*Копичко Л. В.,
заступник директора з виховної роботи
Кременчуцький медичний фаховий
коледж ім. В.І. Литвиненка, м. Кременчук*

СПІВПРАЦЯ АДМІНІСТРАЦІЇ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ ТА СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ З ПИТАНЬ ГРОМАДЯНСЬКОГО ВИХОВАННЯ ЯК НЕВІД'ЄМНОЇ СКЛАДОВОЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ

Процес розбудови й утвердження суверенної, правової, демократичної, соціально орієнтованої держави органічно пов'язаний із становленням громадянського суспільства в Україні, що передбачає істотну трансформацію світоглядних орієнтацій та самосвідомості людей. Актуальність громадянського виховання зумовлюється процесом відродження нації, так як відіграє особливо важливу роль в тому, що воно покликане сприяти формуванню соборності України, що є серцевиною української національної ідеї. Ці процеси вимагають формування громадянської культури. Важливу роль у цьому плані повинні відігравати всі ланки системи освіти загалом та виховання, де вони закладають основи демократичної ментальності, формують у молоді ідеї та поняття про права і обов'язки людини, виховують здатність до критичного мислення, вміння відстоювати свої права, інтереси, переконання, усвідомлювати свої обов'язки та виявляти толерантність до поглядів іншої людини, керуватися у вияві соціальної активності демократичними принципами [1, 6]. Тому саме демократичні цінності мають лежати в основі громадянського виховання.

Під час навчання у закладі освіти студенти повинні набути громадянської компетентності шляхом отримання знань про державу та суспільство, участі у громадському житті *alma mater*, діяльності молодіжних громадських організацій та інших студентських об'єднаннях [2, с.70]. Виховання громадянськості є однією з умов становлення молодих людей, що спроможні відновити суспільство і дух нації та розвинути ідею державності, спрямовану на людину.

Ідеї громадянського виховання завжди були актуальними для педагогічної еліти України. Такі відомі педагогічні та громадські діячі, як В. Антонович, М. Драгоманов, М. Грушевський, А. Макаренко, В. Сухомлинський та багато інших у своїх роботах звертали увагу на особливе значення формування громадянської свідомості підростаючої особистості. Сухомлинський В.О. підкреслював, що справжнє громадянське виховання в процесі навчання починається там, де думка надихає, пробуджує й утверджує прагнення до морального ідеалу.

Звернемо увагу і на те, що історія, її аналіз, трактування, узагальнення, що робляться вченими на основі досліджень, тільки тоді стають рушійною силою в суспільстві, коли вони затверджуються в свідомості народу. А це неможливо без активної, дієвої участі в навчально-виховному процесі викладачів закладу освіти, які виявляються сполучною ланкою між академічною наукою і народом. Він, викладач, уміє доносити великі революційні ідеї до майбутніх фахівців, які знаходять надалі свій вірний життєвий шлях [3].

Метою статті є усвідомлення єдності становлення громадянської компетентності крізь призму формування духовної культури, а також аналіз програми з виховання громадянської культури, демократичних цінностей та патріотизму у студентів коледжу.

Сьогодні важливим завданням українського суспільства на шляху до розбудови демократичної держави є виховання громадянина, який бере участь у житті своєї громади. Саме тому заклад освіти не лише як освітня інституція, а й передусім як громадський центр та традиційний духовний осередок місцевої спільноти має сприяти розвитку демократичної політичної культури, формуванню громадянської компетентності, політико-

правових знань та громадянської відповідальності студентської молоді. Громадянське виховання поступово стає невід'ємним компонентом освітнього процесу закладу освіти [4, с.15].

Громадянське виховання у Кременчуцькому медичному фаховому коледжі імені В.І. Литвиненка здійснюється на засадах демократизму, використання виховного потенціалу студентського самоврядування і спрямовується на забезпечення гармонійного розвитку особистості майбутнього медичного працівника відповідно до вимог Державної національної програми «Освіта», Законів України «Про вищу освіту», «Про освіту», «Про охорону дитинства», Конституції України. Розділ II. «Права. Свободи. Обов'язки», Концепції громадянської освіти в Україні, Концепції громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності та інших діючих державних документів.

Сьогодні ми розглядаємо громадянське виховання як процес формування громадянськості, інтегративної якості особистості, що дає змогу студенту медичного коледжу відчувати себе морально, політично й юридично дієздатним та захищеним. Воно покликане виховувати у молоді високі моральні ідеали, почуття любові до Батьківщини, потребу у служінні їй та спрямоване на формування національної гідності, особистісних рис громадянина Української держави, успадкування духовних надбань українського народу, досягнення високої культури взаємин, набуття соціального досвіду, інтелектуальної, правової, трудової, екологічної культури, розвиток психологічних і професійних якостей.

У процесі громадянського виховання провідне місце належить освітній складовій, яка доповнюється й розширюється вихованням у душі громадянськості. Весь освітній процес у коледжі насичений різними аспектами громадянського виховання, однак особлива роль тут належить предметам гуманітарного та соціально-економічного циклу, а саме: історії, географії, основам правознавства, українській і світовій літературі, соціології та громадянській освіті, що посідає важливе місце в системі громадянського виховання.

Виховання громадянина має бути спрямоване передусім на розвиток патріотизму – любові до свого народу, до України, формування у студентів національної свідомості та людської гідності. Важливим показником громадянської зрілості є збереження української мови, досконале володіння нею. Викладачі української літератури медичного коледжу, використовуючи творчу спадщину видатних національних діячів, – І. Франка, І. Нечуя-Левицького, П. Мирного, Т. Шевченка, Л. Українки та багатьох інших, спрямовують нашу студентську молодь на вибір національно-патріотичних цінностей. Формами патріотичного виховання в коледжі є проведення урочистих заходів патріотичного спрямування, а саме: годин спілкування: «Духовна єдність українців», «Крути – символ національної честі українського народу», «Народ мій є! Народ мій завжди буде! Ніхто не перекареслить мій народ!», «О, мово моя, душа голосна України», історико-літературних композицій до дня народження Т.Г. Шевченка, Лесі Українки, І.С. Нечуя-Левицького, творчих вечорів патріотичної пісні.

Серед методів та форм громадянського виховання пріоритетна роль належить активним методам, що базуються на демократичному стилі взаємодії й спрямовані на самостійний пошук істини, сприяють формуванню критичного мислення та ініціативи. На цих принципах базується робота гуртка з військово-медичної підготовки «Магнолія». Особливою формою роботи гуртка «Магнолія» є участь у змаганнях з військово-прикладних видів спорту, показові та навчальні виступи перед студентами та учнями загальноосвітніх закладів освіти з надання першої медичної допомоги та співпраця з регіональними Центрами військово-патріотичного виховання молоді, серед них – клуб юних десантників «Гвардія», ГО «Об'єднання ветеранів Збройних Сил, інвалідів війни, учасників бойових дій...», ГО «Добровольці України». Головними завданнями співпраці є фізична і професійна підготовка студентів коледжу до служби у Збройних Силах України,

патріотичне виховання на традиціях українського козацтва, пропаганда здорового способу життя.

Однією з складових змісту громадянського виховання є розвиток *політичної культури*. Політична культура потребує виховання у студентів цілеспрямованості і активності, відповідальності і свідомої дисциплінованості. Формуванню політичної культури у студентської молоді сприяють такі форми діяльності як робота політичного клубу «Громадянин», студентської ради коледжу і гуртожитку, зустрічі з громадськими діячами.

У медичному коледжі працює студентське самоврядування, права і обов'язки якого визначені Статутом Кременчуцького медичного фахового коледжу імені В.І. Литвиненка. Взаємодія студентського самоврядування з адміністрацією та педагогічним колективом закладу освіти відбувається згідно Закону України «Про вищу освіту», «Положення про студентське самоврядування Кременчуцького медичного фахового коледжу імені В.І. Литвиненка». Щорічно студенти коледжу проходять стажування в школі «Молодого лідера» при управлінні освіти виконавчого комітету Кременчуцької міської ради. Представники ради студентського самоврядування залучаються до участі в роботі приймальної комісії, педагогічної ради, у формуванні своїх керівних органів і плануванні роботи, беруть активну участь у підготовці і проведенні культурно-освітніх, просвітницьких та спортивних заходів, виходять з пропозиціями щодо заохочення студентів за успіхи у навчальній та громадській діяльності.

За ініціативою студентського самоврядування в коледжі створено волонтерський загін «Милосердя» із числа кращих студентів медичного коледжу. Основні напрямки діяльності студентського волонтерського загону:

- надання медико-реабілітаційних послуг людям похилого віку у складі виїзних бригад денних стаціонарів територіального центру захисту населення Автозаводського району м. Кременчука;

- допомога працівникам Кременчуцького обласного спеціалізованого будинку дитини з догляду за дітьми, які позбавлені батьківського піклування та належать до різних вікових груп;

- залучення студентів-волонтерів до благодійних акцій «Серце до серця», «Святий Миколай – дітям»;

- організація дозвілля та відпочинку людей похилого віку – слухачів «Університету третього віку»;

- співпраця з Кременчуцьким Товариством Червоного Хреста.

Найважливішою складовою громадянської свідомості є *моральність особистості*. Вона містить такі гуманістичні риси, як доброта, чуйність, милосердя, толерантність, гідність, повага і любов до своїх батьків, роду. Названі якості визначають культуру поведінки особистості. Батьки, а особливо матері своїм прикладом якнайкраще виховують своїх дітей. «Хто не знає, як сильно діє на характер дитини приклад і вплив батьків, їх авторитет...», «Душевне і моральне здоров'я всього людства перебуває в руках жінки», – говорив К.Д. Ушинський. Проведені родинні свята «Шануй батька і матір свою», «Мати моя – берегиня роду людського». На батьківських зборах проводяться інформаційно-просвітницькі заходи щодо впровадження демократичних методів сімейного виховання. Батьки залучаються до формування коледжних традицій.

Універсальне соціальне значення мають загальнолюдські принципи, норми і правила, означені поняттями «гуманність», «совість», «обов'язок», «честь», «відповідальність». Здійснивши моральний вчинок, молода людина відчуває особливе задоволення, що в свою чергу облагороджує та збагачує її емоційний світ. Допомагають в цьому нашим студентам участь у Всеукраїнському проекті «Моральний вчинок», благодійних акціях: «Святий Миколай – дітям» та «Серце до серця» щодо суспільного збору коштів для придбання сучасного, якісного неонатального медичного обладнання для

КНМП «Кременчуцький перинатальний центр II рівня» на якому маленькі кременчужани можуть проходити діагностику та лікування безкоштовно. Студенти коледжу активно долучені до донорського руху. Щорічно, у день Всесвітнього дня донора, здавати кров – це вже стало доброю коледжною традицією.

Правова свідомість молоді стає дієвою, якщо органічно взаємодіє з свідомістю моральною. Моральна свідомість сприяє глибокому засвоєнню правової норми, моральному ставленню до неї. Формуванню правової культури у студентської молоді сприяють такі форми діяльності, як свідоме дотримання прав та обов'язків, які передбачені Статутом коледжу, проведення декади правових знань, робота у правовому клубі «Молодь і закон», анкетування студентів з питань правознавства, різні конкурси на правову тематику, які щорічно проводить Кременчуцьке міське управління юстиції, зустрічі із представниками координаційної ради молодих юристів та провідними спеціалістами міського управління юстиції, урочисте вручення студентам коледжу паспортів громадянина України представниками паспортного столу Автозаводського РВ КМУ УМВС України в Полтавській області та співпраця з Кременчуцьким міським центром з надання безоплатної вторинної правової допомоги.

Враховуючи прискорення процесів глобалізації та включення України у світові процеси, актуальним залишається формування правової культури не тільки у студентів, а й у викладачів. На педагогічних нарадах приділяється увага питанням, зокрема: «Національне виховання на морально-духовних засадах», «Інноваційні технології в процесі викладання основ правознавства», «Роль студентського самоврядування у формуванні активної життєвої позиції, національної свідомості у студентської молоді» та ін.

У позанавчальний час більшість студентів залишається практично поза сферою педагогічного впливу. Можна констатувати, що саме в сфері дозвілля часто створюється педагогічний вакуум, що відкриває простір для порушення студентами правових і моральних норм. Серед факторів, які забезпечують стимулювання процесу формування громадянських якостей і переконань, важливе місце має належати соціально-культурній діяльності молоді. Як показує наш досвід, найбільш ефективними методами стимуляції і мотивації до громадянської діяльності є такі форми роботи як залучення студентів до спортивних секцій, до роботи у правовому клубі «Молодь і закон», політичному клубі «Громадянин», гуртку з декоративно-прикладного мистецтва «Подружка», психологічному клубі «Віч-на-віч», студентському клубі художньої самодіяльності «Веселка», студентському науковому товаристві «In spe!», знайомство з культурно-історичною спадщиною рідного краю, співпраця з Молодіжним Парламентом міста Кременчука, Кременчуцьким міським комітетом молодіжних організацій щодо реалізації різних соціально-значимих проектів.

Економічна культура особистості є складовою громадянськості, що передбачає наявність таких якостей, як повага до приватної власності, результатів людської діяльності, відчуття задоволення від власної корисності, віра у власні можливості в досягненні матеріального добробуту. Для формування цих якостей у студентів були використані такі форми роботи, як благодійні ярмарки, аукціони в рамках Всеукраїнської благодійної акції «Серце до серця». Відповідно до «Комплексної програми розвитку малого підприємництва в Полтавській області» активізували навчальну, інформаційно-роз'яснювальну роботу серед студентів. Проведені лекції викладачами Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського та приватними підприємцями. Представлена презентація бізнес-плану малого підприємства.

Невід'ємною рисою громадянськості є *екологічна культура* особистості. Берегти природу, оточуюче середовище – це громадянський обов'язок кожної людини. Для формування екологічних якостей у студентів медичного коледжу були використані такі форми виховної роботи: екологічний туристичний похід «Туристичними стежками Кременчука», екскурсії, загальноміська екологічна акція «Зелена толока» з упорядкування

території парку «Придніпровський», Всеукраїнська акція «За чисте довкілля» із благоустрою прилеглої території коледжу та гуртожитку, години спілкування до Міжнародного Дня Землі «Земля – наш дім. Збережемо її». Наші молоді науковці є учасниками Всеукраїнської акції «Дотик природи» та конкурсів Національного еколого-натуралістичного центру студентської молоді, секцій «Медицина» та «Екологія» при МАН України.

Отже, наш досвід показує, що громадянське виховання у сучасному виховному процесі має надзвичайно важливе значення. Повноцінне формування особистості не може позитивно реалізовуватися без громадянської основи. Ефективність виховання громадянськості, як і багатьох інших особистісних характеристик, значною мірою визначається реалізацією у виховному процесі діяльнісного підходу, відповідно до якого студент вкладає свої почуття, власну працю, енергію, конкретну дію, проявляючи цілеспрямовану активність.

Сьогодні, у пору активних демократичних перетворень, ми маємо змогу реалізовувати у виховній практиці ті громадянські надбання, які будуть сприяти вибору активної життєвої позиції та свідомого формування громадянського світогляду нашої студентської молоді.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності // Освіта України. 2000. № 32. С.6.
2. Ївженко Ю.В. Педагогічні умови формування почуття громадянськості студентів у діяльності молодіжних громадських організацій // Духовність особистості: методологія, теорія і практика: збірник наукових праць. Северодонецьк: вид-во СНУ ім.В.Даля, 2016. Вип. 6(75). С. 70-79.
3. Дзюба І. Між культурою і політикою. Київ: Сфера, 1998. 374 с.
4. Громадянське виховання // Освіта України. – 10 серпня 2007. № 59. С.15.
5. Вишневський О. Сучасне українське виховання (система цінностей). Львів, 1999. 15 с.
6. Актуальні проблеми громадянської освіти: український та зарубіжний досвід: матеріали Першої науково-практичної конференції (Острог, 19 черв. 2013 р.) / відп. ред. О.С. Батищева. Острог: ГО «Центр демократичного лідерства, Національний університет «Острозька академія», 2013. 234 с.